

Een e-bib voor de kunsten: het faciliteren van kunsthistorisch onderzoek', OKBV en OKBN Rubenianum - 24 oktober 2011

Op 24 oktober reflecteerden kunstbibliotheken uit Vlaanderen (OKBV) en Nederland (OKBN) over de rol van de kunstbibliotheek bij het faciliteren van kunsthistorisch onderzoek in het digitale tijdperk. Tijdens vier lezingen keken we mee door de bril van de onderzoeker, de producent en de bibliothecaris-bibliograaf. De columnisten zorgden tussendoor voor pittige persoonlijke visies.

Docent heuristiek van de kunstwetenschap **Koenraad Brosens** (K.U.Leuven) schetste een helder beeld van de gebruikerskant, waar de e-bib ongeëvenaarde kansen biedt voor het onderzoek. Tegelijk moeten we beducht zijn voor de bloeddarmoede die ze dreigt mee te brengen. Denk bijv. aan het verlamme effect dat die enorme rijkdom aan beschikbare informatie kan hebben. Gebruikers — studenten én docenten — de vaardigheden bijbrengen om efficiënt om te gaan met de beschikbare digitale informatiebronnen is een noodzaak. Hier kan de kunstbibliothecaris (pro)actief op inspelen.

Marnix van Berchum (Universiteit Utrecht) hield een inspirerend betoog over de bibliotheek als publishing partner in het wetenschappelijk proces. In het digitale tijdperk komt het er op aan “the art of sharing” onder de knie te krijgen. Dat kan door alternatieve publicatievormen te promoten en het uitwisselen van onderzoeksdata en ideeën aan te moedigen. Met dat doel kan de e-bib bijv. virtuele kenniscentra aanbieden waar online, multimediaal, mobiel, sociaal en vooral open gecommuniceerd kan worden. De e-bib wordt zo dus een e-serviceprovider. In welke mate hangt de effectiviteit van deze systemen af van de mondigheid van de gebruikers, vroegen Vlaamse kunstbibliothecarissen zich af. Zouden dergelijke initiatieven wel ingang vinden bij ons?

Saskia Scheltjens (UGent) stelde tijdens haar column een bijzonder project voor dat zij samen met BAM en OKBV wil

uitwerken. De opzet is tweeledig: de Vlaamse kunstbibliotheken virtueel verenigen en zichtbaar maken in een gemeenschappelijke catalogus UNICAT-Art. Samen hebben we zo voldoende gewicht om aan te sluiten op artlibraries.net. De situatie van de Vlaamse kunstbibliotheken is kritiek, was de weinig bemoedigende vaststelling van **Dirk Pültau** (De Witte Raaf). Collecties vertonen fundamentele hiaten. De toegankelijkheid van onze leeszalen is absoluut ondermaats en de communicatie over het bibliotheekbezit laat ook al te wensen over.

Is de “schrijnende minachting” van culturele instellingen voor hun archief- en bibliotheekcollecties inderdaad zo manifest in Vlaanderen? Zal een virtuele samenwerking onze status opwaarderen? Na de pauze wierp **Geert-Jan Koot** (Rijksmuseum Research Library) een blik op de status van de lokale bibliotheekcatalogus. Die is inmiddels slechts “one tool among many” geworden. Informatie retrieval moet daarom ook hier zo eenvoudig worden als een Google Bookssearch. Precies dat wil the Future Art Bibliography (FAB) realiseren: door het verenigen van indexen een zo compleet mogelijk bibliografisch plaatje aanbieden, met bovendien directe links naar full text. Met dat doel voor ogen wordt een manier gezocht om artlibraries.net om te bouwen. Of de gemeenschappelijke kunstcatalogus nu een single source discovery tool (Getty) wordt of een subset van de

WorldCat (OCLC), zeker is dat dit project alleen slaagkans heeft als er op internationale schaal samengewerkt wordt.

Rieke Van Leeuwen stelde de semantische webtechnologie voor die ontwikkeld wordt voor de thesauri van het RKD. Het semantische web (Web 3.0) is nog in volle ontwikkeling en moet veeleer begrepen worden als een web van data dan als een web van documenten (Web 1.0). De koppelingen tussen data worden gecreëerd door menselijke tussenkomst: we knopen als het ware verschillende losse draadjes — bijv. data over kunstenaars uit verschillende instellingen — aan elkaar. Op die manier creëren we een gemeenschappelijk kader dat het delen en hergebruiken van data toelaat tussen culturele instellingen.

“Bent u ook zo gelukkig digitaal?”, vroeg **Kurt de Belder** (Universiteit Leiden) zich af. Als iPad-enthousiast stelde hij vast dat kunstbibliotheken de exponentiële veranderingen niet kunnen volgen. Bovenal blijkt de manier waarop we ons organiseren problematisch: in plaats van de middelen te versnipperen zouden we ons beter verenigen tot één professionele organisatie, die echt een impact kan hebben.

De laatste columnist **Hans Mulder** (Universiteit Amsterdam) vroeg zich af of het overzichtelijke leven in de wereld van het papieren boek inderdaad ten einde is. Waarschijnlijk niet, nuanceerde hij: voor rust en contemplatie zullen we zeker blijven grijpen naar het papier, al zal het zoeken naar informatie inderdaad steeds meer gebeuren via het beeldscherm.

Naast de digitale 24/7-bibliotheek heeft ook de lokale bibliotheek nog veelbelovende perspectieven als studie-, stilte-, en ontmoetingsplaats, voegde **George Siemensma** toe bij de wrap-up. Een (e-)bib voor de kunsten lijkt dus toch een toekomst te hebben bij het faciliteren van kunsthistorisch onderzoek, mits we onze dienstverlening verrijken of zelfs radicaal durven veranderen. Samenwerking blijkt hierbij van doorslaggevend belang, en dat op zijn minst in virtuele zin.

Ute Staes, Rubenianum